

HOCAMIZ, DOSTUMUZ VE AĞABEYİMİZ PROFESÖR DR. TURAN YAZGAN

Ahmet M. GÖKÇEN*

1972 Yılında Devlet Planlama Teşkilatı Sosyal Planlama Dairesi'nde Uzman yardımcısı olarak çalışmakta iken İ.Ü. İktisat Fakültesi İktisat ve Maliye Teorisi Kürsüsü'nün açmış olduğu Asistanlık sınavını kazanarak buradaki göreve aynı sınavı kazanan Ahmet Yörük Bey'le birlikte başlamıştım. Kürsü başkanımız Prof. Dr. Sabri F. Ülgener'di. Ancak biz daha çok Prof. Dr. Ahmet Kılıçbay'la birlikte çalışıyorduk.

Ankara'dan İstanbul'a gelip Fakültedeki asistanlık görevime başladıktan sonra, Kürsü arkadaşlarımın dışında en çok görüştüğüm insan o zaman Doçent olan "Turan ağabey" di. Ben ve akranım olan diğer asistanlar Turan Beye Ağabey olarak hitap etmeyi tercih ediyorduk. Kendisine duyduğumuz bu hayranlıktan dolayı biz asistanlar hocamız Turan Yazgan'a çok daha fazla yakınlık duyar ve her fırsatta yanında olmayı ve onunla sohbet etmeyi daima arzularдық. Onun için Kendisine bizlerin "Hocam" olarak hitap etmemiz gerekirken "Ağabey" olarak hitap etmeyi tercih ediyorduk. Bu tercihin tabii ki bir kısım nedenleri de bulunmaktadır. Bir defa bizler gerçekten bir ağabey gibi davranıyordu. Bizlerin şahsi problemlerimizle ilgilenmeyi bir aile büyüğü gibi kendine görev edinmişti. Bizler de buna o kadar çok alışmıştık ki, her seferinde kendisine başvurmayı normal bir olay olarak görmekteydik. Ağabey dememizin bir başka nedeni, Turan Bey bizleri aile ocağının içine almıştı. Sık sık bir kısım arkadaşları toplar eski model ve ancak kendisinin çalıştırabildiği arabasına alıp evine götürür ve Zarif eşleri Gülen Hanımın hazırladıkları enfes yemeklerden

ikram ederdi. Onun için bizler hala Turan Beye "Ağabey" ve zarif eşlerine "Abla" diye hitap etmeyi sürdürmekteyiz. Turan Beyin Karahan, Korhan ve Köshan adında üç oğlu bulunmaktadır. Bizim Asistanlık dönemimizde henüz ilkokula gitmekte olan ve kısaca üçüne birden "Hanlar" olarak adlandırdığımız bu zeki ve çalışkan çocuklarla arkadaşlık yapmak hoşumuza giderdi. Bu gün her üçü de başarılı birer işadamdır.

Turan Yazgan, bir hocanın taşınması gereken bütün vasıflara ilaveten çok çeşitli özellikleri olan bir ilim adamıdır. Her an ve her konuşmada konuları titizlikle ele alır, bilimsel bir biçimde ortaya koyar, konunun dayandığı mantık sistemini çok güzel bir biçimde izah ederek, biraz da espirili bir biçimde sonuca dayandırır. Bu izahlarında parasız yatılı okuduğu Kastamonu Lisesini unutmaz ve onu bir sembol haline getirerek izahlarının bir yerine oturturdu. Ancak bu izahlarında her zaman gerçekler vardı.

Bilim adamı olarak konulara, çok çeşitli açılardan bakar, bilimsel şüpheciliği ihmal etmez, ama ülke yararı söz konusu olduğu zaman şüpheye yer vermezdi. Türkiye'yle ilgili konuların izahını bilimsel ve daima tarihi ve milli değerlere dayandırarak geniş bir perspektiften izah eder ve ülkenin çıkarlarının neyi gerektirdiğini net bir biçimde ortaya koyardı. Ülke çıkarları söz konusu olduğu zaman izahlarında çok daha açık, berrak ve nettir. Olayı gölgeleyecek veya hafifletecek izahlara ve açıklamalara katıyetle yer vermez ve bu yola sapmak isteyenlere de şiddetle karşı çıkarak kendi izahlarının haklılığını bilimsel ve tarihi köklerle birlikte, tavizsiz bir biçimde ortaya koyarak sonuca ulaşırdı. Nitekim birçok panel, sempozyum, açık oturum veya konferansında bu netliği ve kararlılığı görmüştüzdür. Bu haklı tavır yakın çevresi olarak bizleri etkilediği kadar dinleyicilerini de etkiler, hayranlık yaratır ve büyük alkışlar alırdı. Turan Ağabeyin bu tavrı bugün de aynı şekilde devam etmektedir. Fikirlerinde tabii ki her insanda olduğu gibi gelişmeler vardır ama hiçbir şekilde sapma bulunmamaktadır.

Prof. Dr. Turan Yazgan, çalışmalarında her zaman öncü ve yaratıcı olmuştur. Bir olay olduğu veya bir konu gündeme geldiği zaman bundan bir sonuç çıkartmasını her zaman bilmıştır. Çalışmada sınır tanımamıştır. Tarım ve Toprak Reformu Müsteşarlığı adına Güneydoğu Anadolu'daki beş ili (Gaziantep, Şanlıurfa, Mardin, Diyarbakır, Adıyaman) kapsayan Bölge Planı yapılması söz konusu olduğu zaman ekip çalışma ve yaratıcılığının ne denli

* Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi

yüksek olduğunu o zaman yakinen müşahede etmişizdir. Oldukça önemli ve yoğun bir mesai gerektiren bu işin organizasyonunu çok kısa bir zamanda gerçekleştirmişti. Bölge planının zamanında yapılması ve bitirilmesi için alt yapı da dahil olmak üzere çok kısa bir zamanda bir çalışma bürosu oluşturmuş ve çalışma arkadaşlarını ve ekibini seçmişti. Bir apartmanın bodrum katı olan bu büroda gecenin geç saatlerine kadar hep birlikte çalışmalarımız devam ederdi. Bu planın çalışmaları için iki defa toplu bir biçimde bu illere seyahatimiz olmuştu. Buralarda gerek başta vali olmak üzere il yöneticileri ve gerekse Kamu ve Özel Sektör Kuruluşlarının yöneticileri ile birçok görüşmeler yapmıştık. Bu görüşmelerde başarılı olmamız ve istediğimiz bilgilere kolay ulaşmamız, Turan Yazgan Beyin sosyal ilişkilerdeki başarısından kaynaklanmaktaydı. Yetkililerle tatlı bir biçimde yaptığı konuşmasının sonunda hem iltifat görüyor ve hem de bilgilere kolayca ulaşabiliyorduk. Nitekim bu çalışmalar sonunda benimde sanayi kısmını yazdığım ve yedi ciltten meydana gelen bir Bölge Kalkınma Planı hazırlanmıştır. Bu plan gerçekten bölgenin sosyal ve ekonomik kalkınmasının bütün unsurlarını taşımaktaydı. Bildiğim kadarıyla bu kapsamda ne daha önce ve ne daha sonra bir bölge kalkınma planı hazırlanmamıştır.

Turan Yazgan Beyin Türk sendikacılık hareketinin gelişmesinde önemli bir yeri bulunmaktadır. Türkiye’de sendikacılık hareketinin gelişme temayülü gösterdiği 1960 sonrası dönemde, o zamanki adı ile İ.Ü. İktisat Fakültesi Çalışma Ekonomisi Kürsüsü ve disiplini gerçekten başta Kürsü Başkanı Orhan Tuna olmak üzere kürsü mensuplarının bu harekete katkıları çok önemlidir. Burada çalışan hocalarımız hem sendikacılık hareketinin gelişmesine ve hem de bu hareketin bir kısım ideolojik saplantılara girmeden, sağlam ve hukuki temeller üzerine kurulmasına etkileri büyük olmuştur. Bu noktada Turan Yazgan’ın ayrı bir gayreti ve etkisi bulunmaktadır. Sendikaların kurulması ve gelişmelerinin dışında sendikaların toplu pazarlık yapma ve üyelerinin haklarını korumak yanında, başta eğitim olmak üzere yapabilecekleri bir çok faaliyetlerin varlığını göstermiş ve onlara çeşitli fikirler vererek bizzat bu faaliyetlerin gelişmesinde bilfiil rol almıştır. Her şeyden önce çeşitli sendikalara sendikacılık eğitimi vererek bir çok sendikacının yetişmesinde etkin rol almıştır. Ayrıca mesleki gelişme ve sosyal politikalarla ilgili seminer ve kurslar tertipletmiş ve buralarda hoca olarak görev alarak öncülük etmiştir. Bizlere de görev verdiği bu

seminerler gerçekten oldukça yararlar sağlamıştır. Bu hususta hiçbir fedakârlıktan kaçınmamış, çeşitli kötü şartlara hiç aldırış etmeden bir seminerden diğerine yorgun bir biçimde, ama hizmet zevkiyle iştirak etmiştir.

Sendikaların üyelerine piyasadan daha ucuza mal tedarik edebilmeleri gayesiyle tüketim kooperatifleri kurmaları için fikirler geliştirmiş ve uygulama alanına koymuştur. Sendikaların üyelerine konut sağlamaları için konut kooperatifliğini teşvik etmiş ve bir çok sendika üyesinin toplu biçimde ev sahibi olmasında fikir babalığı yapmıştır. Bütün bu fikir ve faaliyetlerinin temelinde sendika üyelerine yarar sağlama yanında, üyelerin birbirleriyle daha yakın işbirliği yapmaları ve dayanışma içinde olmalarını sağlama fikri bulunmaktadır. Gerçekten Hocamızın yakın temas kurduğu bir çok sendikada bu yakın işbirliği ve dayanışmayı görmemiz mümkün olmuştur.

Sendika üyelerinin yararına olan daha bir çok benzer fikir ve faaliyetlerin sendika kapsam ve kavramı içine alınmasında Prof. Dr. Turan Yazgan’ın görüşleri ve fikirleri etkin olmuştur. Bunlardan ötürü gerek işçi sendikaları ve gerekse işveren sendikalarının kurulması ve gelişmesinde ve bu sendikaların yöneticileri üzerinde Prof. Yazgan’ın ayrı bir etkinliği bulunmaktadır.

Turan Yazgan ayrıca Türkiye’de sigortacılığın bir bilim olarak gelişmesine katkılarda bulunmuş ve uzun dönemli risk paylaşımında aktüerya hesaplarının önemine dikkatleri çekmiştir.

Prof. Yazgan, eski tabirle velûdiyeti yüksek olan bir ilim adamıdır. Sosyal konularda bir çok eser vermiştir. Bütün eserlerinde Türkiye ve Türk Dünyası ile ilgili analizler yapmaya özen göstermiştir. Analizlerinde Türkiye’nin sosyal problemlerinin çözümü için yeni fikirler geliştirmiştir. Olaylara daima Türk Milliyetçiliği açısından bakmıştır.

Prof. Dr. Turan Yazgan yaşayan Türkçülerin başında gelmektedir. Bir ilim ve fikir adamı olarak ülkemize çok şeyler katmış, büyük hizmetlerde bulunmuştur. Yıllarca İ.Ü. İktisat Fakültesinde ve daha bir kısım öğretim kurumlarında öğretim üyeliği yapmış ve çok sayıda öğrenci ve öğretim üyesi yetiştirmiştir. Yetiştirdiği öğrencilerin bir kısmı bugün çeşitli üniversitelerde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Diğer bir kısım öğrencileri ise Kamu ve Özel Kuruluşlarda üst düzey yönetici olarak görev yapmaktadır.

Geçmişte görev yapmış ve halen görevde olan bir çok sendika yöneticisi Turan Hoca'dan eğitim almış ve onun fikirleriyle yetişmiştir.

Turan Yazgan günümüzde yaşayan Türkçü'lerin başında yer almaktadır. Türk Milleti ve Türkçülüğe daha çok hizmet edebilmek için Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı'nı kurmuş ve bu Vakıf aracılığıyla bütün Türk Dünyasına değeri ölçülemeyecek hizmetler vermiştir. Devletin yapması gerekirken yapamadığı veya yapmakta zorluk çektiği bu hizmetlerine halan aralıksız olarak devam etmektedir. Bir sivil toplum kuruluşu olarak Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı'nın bu hizmetleri Türkiye içinde olduğu kadar bütün Türk aleminde ve özellikle Orta Asya Türk Devlet ve Topluluklarında büyük takdir görmektedir. Büyük zorluklara ve imkânsızlıklara rağmen bu hizmetlerine aralıksız olarak devam etmektedir. Sadece hizmet gayesiyle Orta Asya Türk Devletlerinde orta ve yüksek öğretimle ilgili okullar açmış ve bu okullarda yüksek kalitede eğitim ve öğretim faaliyetlerine devam etmektedir. Bu okullar halen çevrelerinde saygınlıkları en yüksek okulları teşkil etmektedir. Zaman zaman bu okullarda okuyan öğrencileri ve öğretim üyelerini guruplar halinde Türkiye'ye davet ederek onların daha iyi yetişmelerini ve Türkiye ile yakın ilişki içinde olmalarını sağlamaya çalışmaktadır. Gelen gurupları bir program dahilinde, başta İstanbul olmak üzere çeşitli şehirlere götürmekte Türkiye'nin Tarihi ve Turistik yerlerini gezdirmekte, onlara çeşitli seminer ve konferanslar tertiplemektedir. Çeşitli Kamu ve Özel Kurum ve Kuruluşlar ile eğitim ve öğretim kurumlarıyla bir araya getirmektedir. Bunların dışında düzenli bir şekilde buralardan çeşitli eğitim faaliyetleri, gezi ve şenlikler için davetler yapmaktadır. Mesela bunlardan her yıl yapılmakta olan "Çocuk Şenliği" etkin bir bayram havasına bürünmüştür. Bu yolla bu seyahatlere katılan öğretim üyesi, öğrenci ve diğer toplulukların Türkiye'ye sempati beslemelerinde etkin bir rol oynamaktadır. Turan Yazgan'ın bu faaliyetleri Türk Devlet ve Toplulukların halkları ile halkımız arasında yakınlaşma ve kaynaşma sağlamaktadır.

Türk Devlet ve Toplulukları ile bu yakın ilişkiler, Turan Yazgan'ı ve kurduğu Vakfı adeta buraların Fahri Türkiye Temsilcisi haline getirmiştir. Gerçekten de Türk Dünyası Araştırmaları Vakfında her zaman buralardan gelen çeşitli seviyede ve yaşta insanla karşılaşmakta ve her zaman buralarla ilgili bir yayın veya başka bir organizasyonla ilgili bir faaliyete rastlanmaktadır. Vakıf adeta bu insanların Türkiye'deki evi gibidir. Bu Vakıf aynı zamanda Türklük Dünyası ile ilgili bir okul ve ekol görevi görmektedir.

Turan Yazgan Hoca, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı'nın Türk Dünyası ile ilgili hedeflerini daha iyi yerine getirebilmek için Üniversitelerde mecburi emeklilik yaşı olan altmış yedi yaşını beklemeden emekli olmuş ve bütün mesaisini ve gayretini Vakfın hizmetine adanmıştır. Halen de gece ve gündüzünü birbirine katarak hizmetlerine devam etmektedir.

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı'nın yayın faaliyetleri bu sahada önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Kurulduğundan bu yana aynı zamanda bir yayınevi gibi çalışmıştır. Türk Dünyası ile ilgili çok sayıda ve çok değerli araştırma ve özgün çalışmalar kitap olarak yayınlanmaktadır. Bu yayınlar Türk Dünyasında gerçekten aranır bir haldedir. Vakfın kurulmasından bu yana aralıksız yayınlanmakta olan "Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi" gerçekten hakemli ve akademik bir düzeyde yayınına devam etmektedir. Bir çok Üniversite ve Fakültelerin bu düzeyde ve aralıksız olarak yayınına devam edemediği bir ortamda bu derginin kesintisiz ve dolgun bir içerikle, bütün kıt imkânlarla rağmen yayınına devam etmesi her türlü takdirin üzerindedir. Bu Dergi, Türklük Dünyası ve Türk Kültürü alanında yapılmış ve yapılmakta olan araştırmaların yayınlanmasında halen önemli bir akademik boşluğu doldurmaktadır. Vakfın aylık olarak çıkarmakta olduğu diğer bir dergi ise "Türk Dünyası Tarih Dergisi"dir. Bu dergi Türk Tarihi, Kültürü ve sosyal meseleleri hakkında yayınlarıyla önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Vakfın bir diğer devamlı faaliyeti de her Cumartesi Süleymaniye Kültür Merkezindeki konferanslardır. Bu konferanslar uzun yıllardan bu yana aksamadan devam etmekte ve Türkiye ve Türk Dünyası ile ilgili konular açıklanmakta ve tartışılmaktadır.

Turan Yazgan, onurlu bir bilim adamı olarak düşünce ve fikirlerinden hele Türkcülük anlayışından hiçbir zaman para, mevki, kadro vs. gibi sebeplere dayalı olarak taviz vermemiştir. Hele Türkcülük ve Türk Milletinin menfaati söz konusu olduğu zaman bu fikirlerinde çok daha keskin ve net olmuştur. Bu davranışları kendi aleyhine sonuç vermesi halinde dahi fikirlerinden ve söylevlerinden hiçbir zaman sapma yolunu benimsememiştir. Kendisine çok daha iyi imkânlar sunulmuş konularda dahi kendi düşünce ve fikirlerinden, hizmet anlayışında ve gayesinden vazgeçmemiştir. Teklif edilen yüksek seviyedeki birçok görevi, Türk Dünyası ile ilgili halen sürdürmekte olduğu görevleri aksatmamak gayesiyle tereddütsüz bir biçimde reddetmiştir. Bunun nedeni de her halde Türk ve Türklük Dünyasına hizmeti, bütün görevlerden daha üstün tutmasından ileri

gelmektedir. Bu hususta bizler de dahil, yakın ve uzak çevresinin telkinlerine daima kapalı kalmış ve ısrarlarımız karşısında, “teklif etmekte olduğunuz görevi çevremizde yapacak birçok arkadaşımız bulunabilir ama halen benim yapmakta olduğum hizmetleri yapacak kişinin önce bulunması gerekir” şeklinde algılanacak bir tavır ile adeta bizleri tatlı bir biçimde tecziye etmiştir. Tarafsız bir biçimde düşündüğümüz zaman Turan Yazgan’ın bu tavrının ne kadar doğru olduğunu bizler de kabul etmekteyiz. Çünkü yapmakta olduğu hizmet o kadar büyük fedakârlık ve sabır isteyen bir iştir ki, gerçekten buna dayanabilecek çok az insan bulunabilir. Bizler buna yakinen şahit olmuşuzdur.

Türk Dünyası Araştırmaları Vakfında Turan Yazgan Hocanın yardımcısı durumunda olan, çalışmaktan hiçbir zaman yorulmayan, cefakâr, sabırlı ve bu durumundan hiçbir zaman şikâyetçi olmayan, aynı zamanda dost bir insan olan Saadet Hanımı burada anmanın bir gereklilik olduğunu biliyorum. Saadet Hanım Vakıfta olmasaydı, Turan Bey bugün gerçekleştirmekte olduğu hizmetleri, en azından çok daha zor şartlarda gerçekleştirebilirdi, belki de bu da mümkün olamazdı. Onun için burada saadet hanımın hizmetlerini de yad etmek ihtiyacını da duyuyorum. Eminim Turan Hocamızda bu şekilde düşünüyordur.

Doğru bildiği fikirleri söylemekte hiçbir zaman geri kalmamıştır. Bu hususta şu küçük örneği okurlarla paylaşmak istiyorum. İ.Ü. İktisat Fakültesinde kurulmuş olan “Haydar Furgaç Elektronik Hesap Merkezi” döner sermaye kapsamı içinde hem Üniversite içine ve hem de Üniversite dışına hizmet vererek para kazanmakta idi. Kazanmış olduğu bu paraların bir kısmını Fakülte Yönetim Kurulunun Kararı ile öğretim üyelerine katkı payı olarak dağıtılmıştı. Turan Yazgan hariç diğer öğretim üyeleri paylarına düşen bu paraları almışlardı. Turan Bey, ise bu paranın kazanılmasında hiçbir öğretim üyesinin katkısının olmadığını, zaten daha çok Üniversite dışından elde bu gelirlerin Üniversiteye ait bilgisayar ve makinelerin kiralanması ile elde edildiğini, dolayısıyla dağıtımın döner sermaye mevzuatına uygun olmadığını savunarak paraların iade edilmesi gerektiği tezini savunarak Sayıştay’a ve Maliye Bakanlığına dilekçelerle başvurmuş, ve olayın takipçisi olmuştur. Sayıştay’ın incelemeleri sunucunda Turan Yazgan haklı bulunmuş ve dağıtılan paralar öğretim üyelerinin maaşlarından taksitler halinde kesilerek tahsil edilmiştir. Şimdi Hakkın Rahmetine kavuşmuş olan değerli hocamız Prof. Dr. Sabri F. Ülgener bu kesintilere ince

bir istihza ile “Turan Keseneği” adını vermiştir. Uzun yıllar arkadaş gurubumuz arasında Turan Keseneği esprisi devam etmiştir.

Hocalığından, dostluğundan ve arkadaşlığından her zaman gurur duyduğum Turan Ağabeye ve saygıdeğer muhterem eşleri Gülen abla, "Hanlar"a ve diğer aile efradına daha nice yıllar sağlıklı ve hayırlı ömürler ihsan etmesini Cenab-ı Haktan niyaz etmekteyim.